

Hatice Sultan'ın sarayı Defterdar burnunda idi. Melling bunu iyice inceledikten sonra balmumundan bir maket yapıp Sultan'a takdim etti. Hatice Sultan bunu beğendiği için Melling sultan mimarlığı memuriyetine tayin edilip kendisine maaş bağlandı.

Yazan : MİHAT SERTOĞLU

1789 yılında Osmanlı tahrîna çıkan ilerici ve devrimci hükümdar Üçüncü Selim, kız kardeşi Hatice Sultanı hem çok sever, hem de kendisine çok değer verirdi. Nitekim, Türkiye'de batı tarzında kurmayı amaçladığı müesseseler ve yapmayı tasarladığı işlahat hakkında onunla danışmalarda bulunur, düşüncesini ahr ve tevkîk görürdü. Hatice Sultan da onun gibi açık fikirli ve ilerici idi.

O sırada Danimarka hükümetinin İstanbul maslahatgüzarı bulunan Baron dö Hübs'ün Büyükdere'de yaptırdığı villâ ile bahçeleri dillere destan olmuştu. Hatice Sultan, merak ederek bunları görmek istedi ve kardeşinden müsaade alıp burasını gezdi. Neticede ise, böyle Avrupa tarzında bir saraya ve bahçelere kavuşmak hevesine düştü. Bunun için Baron dö Hübs'e haber gönderip kendisine bir mimar tavsiye etmesini rica etti. O da, Alman asıllı Josef Melling'in adını verdi. Melling, o sırada İstanbul'da bulunuyordu. Hemen saraya alındı. Yavuna tercümanlık edecek ve gerektiğinde saray teşrifat usullerini öğretecek birisi verildi. Ancak, cahil ve muhtaş saray halkı, aralarına bir hristiyanın karışmasını hoş görmediler, kendisine cepne olarak güçlükler çıkardılar. Melling, bu yüzden kısa bir zaman sonra sarayı terketmek zorunda kaldı. Hatice Sultan bunu haber alınca çok kızdı ve yaptığı tahkikat sonunda bu nâle sebep olduğu anlaşılan saray ağalarını cezalandırdı. Melling, tekrar vazifesinin başına döndü. Saray halkı tenbihli olduğuna için bu seter kendisine çok itibar göstermeğe başladı.

HATİCE Sultan'ın sarayı Defterdar burnunda (şimdiki Lido nun yerinde) idi. Melling bunu iyice inceledikten sonra balmumundan bir maket yapıp Sultana takdim etti. Ayrıca, bahçe için de bir plân yaptı. Hatice Sultan bunları beğendiği için Melling resmen Sultan Mimarlığı memuriyetine tayin edilip kendisine maaş bağlandı.

İnşaat, hemen başladı. Melling, sarayı tamamen yıkıp yeniden yapmıyacak, bazı tâdiller ve ilâvelerde bulunacak, taksimatı ve süslemeleri değiştirecek, göze hoş görünmiyen parlak yaldızlı ve renkli boyaları kaldıracak ve saraya sade ve asil bir şekil ve stil verecekti.

Bütün bunlar yapılırken, Melling hergün biraz daha göze girmekteydi. Aynı zamanda Türkçeyi sür'atle ilerletmişti. Nihayet, bir müddet sonra maksadını anlatacak hâle geldi. Onarım ilerledikçe sultana arzedeceği şeyleri Türkçe olarak yazıyor ve sultan bir şey emrederse ağalarından birisini yollayıp cevabını yine yazılı olarak alıyordu. Ancak, bu Türkçe haberleşme, Arap harfleriyle değil, Lâtin harfleriyle olmaktaydı. Çünkü Melling pek güç olan Arap harflerini bir türlü öğrenememişti. Buna karşılık kendisi sultana, çok basit olan Lâtin harflerini öğretmişti. Öyle bir zaman geldi ki, nihayet arada tercümana hâcet kalmadı. İşte bu, Lâtin harflerinin 170 yıl evvel Türkiye'de ilk kullanılışıdır.

MELLING, bahçenin süprizli olmasını istemişti. Bunun için de lâbirent denilen ve içine girilip çıkılmıyan bir şekil düşünmüştü ve tatbik etmişti. Bunun için İstanbul'da çabuk ve fazla boylanan ve makasla her istenen şekle girebilen leylâk, gül ve akasya ağaçlarını kullandı. Bu bahçenin girinti ve çıkıntıları arasında şaşırılmamak imkânsızdı. Her partika dönüp dolaşıp merkezde nihayetleniyor, lâkin girenler çıkış yolunu bir türlü bulamıyorlardı. Gayet ciddi ve vekar sahibi olan Üçüncü Selim bile bu içinden çıkılmaz bahçenin yanıltıcı hâliyle pek eğlenirdi. Hatice Sultan bir gün maiyetindeki câriyeleri buraya salıverdi. Wtraf kakahalarla dönme

zamanı gelince genç kızlar çalkış yerini aramağa başlamışlar, ancak bir türlü bulamamışlardı. Dönüp dolaşıp aynı yere gelince, tıpkı masallarda olduğu gibi bir sihirbazın eline düştüklerini sanmışlardı. Bu çiçekli hapisane onlara hoş geirmekle beraber, boş yer bir birlerini çağırışlar, ortalığı çılgınlara boğmuşlar, dışarı çıkabilenler içeride kalanları saatlerce arayıp bulabilmişlerdi.

Hatice Sultanın başağası, Melling'in gördüğü bu tevecçülüğü bir türlü çekemezdi. Mimarın yaptığı her şey ona göre dine aykırıydı. Kendisi fazla sofu değildi. Hatta namazlarını bâzan kılar, bâzan kılmazdı. Üstelik Melling'in şaraplarıyla ara sıra kafayı çeker, bununla beraber bu meselede nedense dinî gayretli coşar, mimarın aleyhinde ileri geri söylemediğini bırakmazdı. Bir gün bu sözleri ona da işittirecek şekilde söyleyince, iş değişti ve Hatice Sultan mimarının şikâyeti üzerine başağasını apar topar bir gemiye bindirip bir daha dönemeyeceği uzak bir yere sürdüdü.

Üçüncü Selim, pek beğendiği bu saraya sık sık gelerek kendisi için yaptırılmış özel daire

Devamı 7. Sayfada)

HATİCE SULTAN

(Baştarafı 2 ncı Sahifede)
de günlerce kalırdı. O da Mel-
ling'e evvelâ Beşiktaş kasrını
yaptırdı. Bir müddet sonra da
Sarayburnu'nda batı tarzında
muhteşem bir saray yaptırma-
yı düşündü. Dünyanın en güzel
yerinde ve tamamen beyaz
mermerden inşa edilecek olan
bu saray için hiçbir fedakârlık
tan kaçınılmıyacaktı. Melling,
bu işi tek başına başaramıya-
cağını hesaphıyarak o sırada
Türkiye'nin hizmetine girmiş
olan Fransız mimarı Kofer'e
başvurdu. Kofer, bu müracaatı
çok iyi karşıladıysa da, o sıra-
da Fransızların Mısır'a saldır-
masıyla başlayan savaş yüzün-
den bu proje uygulanamadığı
gibi, Melling de saraydan u-
zaklaşmak zorunda kaldı.

Hatice Sultan, bir keresinde
İstanbul'daki Sicilyateyn Elçil-
si ile Fransa'nın eski İzmir
konsolosunun kızlarını saraya
dâvet ederek kendilerine batı
musikisi parçaları çaldırmış,
dans ettirmiş ve bunları bir pa-
ravana arkasında bulunan pa-
dişaha seyrettirmişti.

